

УДК 338.2

[https://doi.org/10.33296/2707-0654-15\(30\)-04](https://doi.org/10.33296/2707-0654-15(30)-04)

ПРОХОРОВА ВІКТОРІЯ

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2552-2131>

ЧЕМЧИКАЛЕНКО РУСЛАН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1064-0864>

ШКУЛА ГЕОРГІЙ

здобувач 1 курсу третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1014-0398>

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ЯК ДОМІНАНТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ТRENDAХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація: В дослідженні зазначено, що в умовах поживлення в Україні євроінтеграційних процесів виникає необхідність в змінах в керуванні країною, в тому числі й в галузі управління бізнесом. Особливої актуальності питання адаптації системи управління вітчизняного бізнесу набули з часу отримання нашою країною статусу кандидата на членство в ЄС.

В якості мети даного дослідження обрано проблему переосмислення викликів, пов'язаних з особливостями управлінської діяльності в трендах євроінтеграції на засадах комплексного багатовекторного підходу.

В роботі доведено, що сьогднішній трансформації управлінської діяльності відповідно до умов євроспільноти, передують доволі несприятливі передумови перш за все пов'язані з військовими діями в країні, які відображаються на показниках зниження ВВП, загострення інфляційних процесів, девальвації гривні тощо.

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Прохорова В., Чемчикаленко Р., Шкула Г.

Встановлено, що серйозним викликом для інтеграції вітчизняного бізнесу до ЄС є необхідність заміни патернів в сфері управління, зокрема, щодо ролі й значення малого та середнього бізнесу. В роботі доведено формальну гармонізацію вимог щодо класифікації бізнесу з розподілом на великий, середній і малий. З використанням статистичної інформації обґрунтовано наявність проблем щодо входження України до складу ЄС через наявність фактів надмірної концентрації великого агробізнесу.

Доведено наявність та обґрунтовано високий рівень загрози для української економіки через втрату трудового потенціалу, в тому числі й за рахунок його «імпорту» до країн ЄС через війну в Україні.

Визначено неготовність реформування системи управління бізнесом на умовах транскордонного характеру майбутніх економічних відносин з ЄС.

Авторами надано рекомендації щодо порядку вирішення проблем з надмірною концентрацією бізнесу в аграрній сфері. Запропоновані заходи щодо вирішення проблеми втрати трудового потенціалу, в тому числі й за рахунок імплементації програм переселення, інтеграції на український ринок праці та в суспільство біженців з менш розвинутих країн. Обґрунтовано заходи з мінімізації «навчальної міграції».

Ключові слова: управління, євроінтеграція, бізнес, мале підприємництво, імпорт робочого потенціалу, транскордонний характер економіки.

Вступ. Прагнення України щодо вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС) має тривалу й доволі контраверсійну історію, базис якої покладено ще в 90-их роках минулого століття. Проте нового змісту та актуальності питання, пов'язані з євроінтеграцією, набули саме сьогодні (з червня 2022 р.), коли лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення щодо надання нашій країні статусу кандидата на членство в ЄС.

Проте разом з надвисокими очікуваннями від євроінтеграції необхідно розуміти й необхідність змінюватись самим, в тому числі й сфері управління бізнесом як основного локомотиву розвитку нашої країни.

Потенційний вступ до євроспільноти має принести нашій країні не тільки нові стандарти життя, але й об'єктивну потребу й надзвичайно важливу задачу корінної зміни соціально-політичних й економічних взаємовідносин як всередині країни, так і поза її межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти щодо викликів,

з якими зіштовхується Україна в ході глобалізаційних процесів, вже досліджувалися такими науковцями як: О. Ареф'єва [1], Ю. Шайгородський [2], Г. Дергачова, В. Смольникова [4], а також обговорювалися й в засобах масової інформації, зокрема, й щодо вступу в європейську спільноту [4-5].

Однак, світ в цілому й роль і значення нашої країни в ньому змінюються настільки стрімко, що навіть вчені й практикуючі фахівці в галузі економічних досліджень не встигають осмислити ці зміни, передбачити їх подальший розвиток та спрогнозувати їх вплив на економіку країни та світу.

Особливо ж гостро й по-новому задачі щодо реформування системи управління вітчизняним бізнесом постають саме сьогодні, коли фактор війни й тотальних (доволі часто негативних) змін в країні не дає нам право на помилку й робить задачу підготовки бізнесу до євроінтеграційних процесів чи не доленосною.

Формулювання мети статті. А тому автори даного дослідження поставили в якості мети даної статті проблему переосмислення викликів, пов'язаних з особливостями управлінської діяльності в трендах євроінтеграції на засадах комплексного багатовекторного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проте перш ніж розпочати аналізувати відповідні особливості реалізації управлінської діяльності саме в умовах євроінтеграції нашої країни, варто охарактеризувати як передумови нашого входження до євроспільноти, так і ті звичаї й традиції щодо управління бізнесом, які склалися в європейському суспільстві, й визначити рівень поточної готовності України та вітчизняного бізнесу до відповідних змін.

Перш за все варто відзначити, що сьогодні Україна як ніколи раніше переживає проблеми в сфері економіки, що, на нашу думку, частково є проявом й недосконалості управлінської системи. Ознаками вищевказаного «падіння економіки» є зниження в 2022 році обсягу ВВП на 29,2% [6], що частково пов'язується з обмеженнями щодо експорту української продукції морськими

шляхами, але й цей фактор мав би знайти адекватну відповідь серед вітчизняних бізнесменів (наприклад, за рахунок експорту продукції з високим вмістом доданої вартості тощо). Не сприяли розвитку вітчизняного бізнесу й зростання інфляції на 26,6% в річному вимірі та девальвація гривні щонайменше на 20% та багато інших викликів, з якими наше суспільство справилося в неповному обсязі [7].

Проте в подальшому за умови вступу до ЄС на нашу країну чекають й інші випробування, зокрема, зміна корпоративної культури за рахунок «розуміння місії, цінностей і принципів роботи, а також усвідомлення ролі у постійному розвитку ділових взаємовідносин», визначення «стандартів етичної поведінки в роботі з учасниками ділового бізнес-середовища, партнерами, державними органами та громадськістю», гарантування прозорості діяльності як на внутрішньому так і зовнішньому ринках та забезпечення балансу між інтересами працівників партнерами, органами управління, державами та іншими установами [8, с. 37].

Ще одним серйозним викликом є необхідність заміни самих патернів в сфері управління.

Так в усьому світі, в тому числі й в європейських країнах основними рушійними силами економіки є, як наприклад, відзначає В. Прохорова [9], переважно малий та середній бізнес. Саме розвиток малого та середнього підприємництва стимулює конкуренцію, змушує великий бізнес запроваджувати нові технології й поліпшувати якість сукупного виробництва. Сьогодні ефективність майже всієї економіки ЄС безпосередньо залежить від ефективності функціонування саме малого й середнього бізнесу.

Як і в країнах ЄС, в Україні в 2010-2021 роках переважна більшість підприємств (в середньому 90,33%) функціонувала саме в сфері малого бізнесу. При цьому частка як малого, так і середнього бізнесу варіювалися в невеликих межах: стосовно середнього бізнесу – від 3,92% до 5,54%, а для малого – в

межах від 76,86% до 98,68%.

Проте варто звернути увагу й на критерії віднесення бізнесу до малого чи середнього, який в англomовній фаховій літературі позначається скороченням SMEs (small and medium-sized enterprises, далі – МСП).

Відповідно до вимог ЄС, основним параметром категоризації підприємств є кількість працівників. Кількість працівників враховується як обов'язковий критерій для визначення того, чи можна вважати підприємство МСП і до якої категорії МСП воно належить. Якщо підприємство не відповідає йому, воно не потрапляє до жодної категорії МСП.

Так, зокрема, якщо компанія має:

до 10 співробітників і загальний оборот або баланс до 2 мільйонів євро, то вона відносить до «мікрокомпаній»;

до 50 співробітників і оборот або загальний баланс до 10 мільйонів євро – «мала компанія»;

до 250 співробітників, оборот до 50 мільйонів євро та загальний баланс до 43 мільйонів євро – «середня» [10].

Натомість в Україні згідно з вимогами Господарського кодексу України розподіл підприємств за обсягами діяльності ведеться виключно в розрізі великих і малих підприємств за кількістю працюючих і розміром валового доходу. Відповідно до категорії малих незалежно від форми власності належать підприємства зі середньосписковою чисельністю працюючих за звітний період (фінансовий рік) до 50 осіб й оборотом не більше десяти мільйонів євро у відповідності із середньорічним курсом Національного банку України стосовно гривні, а до великих – понад 250 працівників і 50 мільйонам євро [11].

Таким чином, за невеликим виключенням, що стосується вимог мікро- та розміру балансу для середніх підприємств, класифікація бізнесів в Україні та ЄС узгоджена й з формальної точки зору відсутні протиріччя щодо синхронізації бізнесу й за їх роллю та впливом на економіку. Так в ЄС МСП становлять 99%

усіх підприємств ЄС й на їх частку припадає більш як половина ВВП і 2/3 робочих місць створено саме в такій формі [10]. Натомість формально в Україні також простежується превалювання в економічних відносинах малих та середніх підприємств, що мало б проявлятися як в сукупному обсязі виробленої ними продукції (рис. 1), так і частці зайнятого населення (рис. 2).

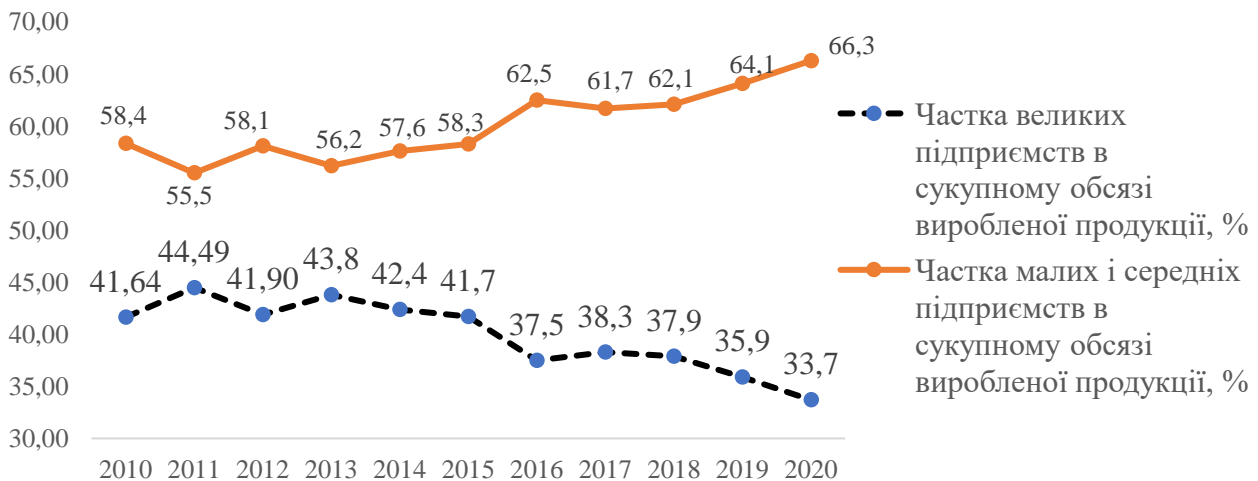

Рис. 1. Посилення ролі малих та середніх підприємств в сукупному обсязі виробленої продукції, % [12]

Про відсутність підстав щодо побоювань з боку європейського малого та середнього бізнесу з приводу неадекватної за масштабами бізнесу конкуренції з боку українських підприємств може свідчити динаміка й структура зайнятості населення в розрізі МСП і великих підприємств (рис. 2).

Так на підприємствах великого бізнесу в нашій країні в середньому за 2010-2021 роки працювало близько 28,48%, тоді як, наприклад, в Англії на частку зайнятих в великому бізнесі припадає 55%, у Франції – 36%, а в Італії 20% працівників [13, с. 997].

Однак, навіть за значного рівня диверсифікації в концентрації великого бізнесу в Україні в розрізі різних сфер діяльності (табл. 1), наша країна має

конкурентні переваги лише в певному невеликому їх колі й незважаючи на те, що, наприклад, в промисловості на частку найманих працівників в великих підприємствах в 2021 році припадало 34,5%, а в сільському господарстві – всього 8,3% зарубіжні експерти вимагають розукрупнення саме в сфері аграрного бізнесу, де наша країна ще має можливості успішно конкурувати з європейськими фермерами.

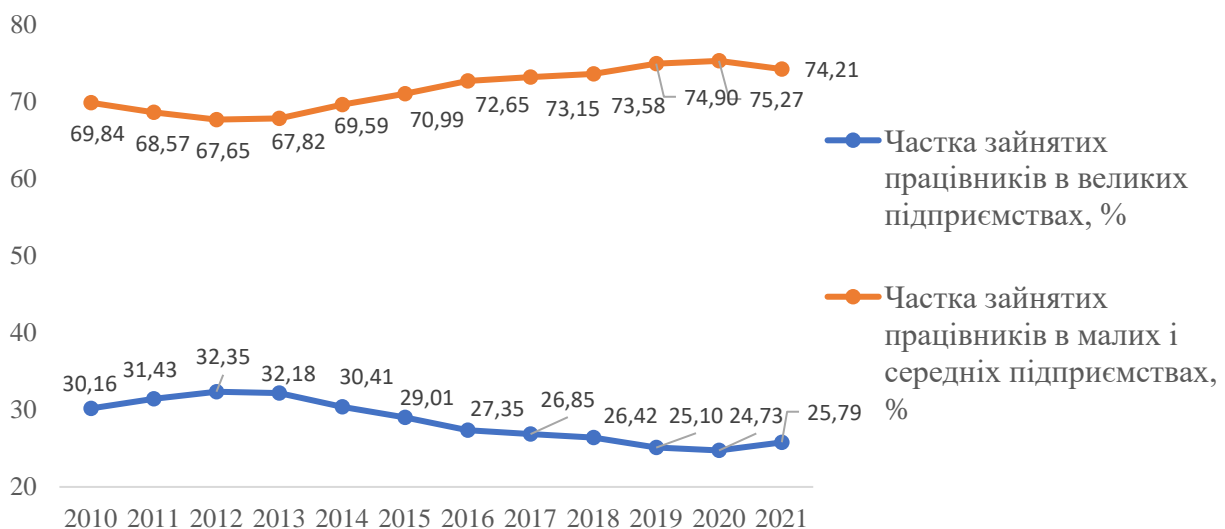

Рис. 2. Динаміка питомої ваги зайнятих працівників в МСП і великих підприємств в цілому по Україні, % [12]

Так, зокрема, в сільському господарстві в Україні функціонує більше 112 великих підприємств з якими фермери з країн ЄС, за умови нашого вступу до відповідного союзу, не зможуть конкурувати, про що вони вже сьогодні говорять на страйках щодо недопущення української сільськогосподарської продукції на ринок ЄС.

Для прикладу у Великій Британії, за даними Євростату, в 2000 р. середній розмір ферми складав 68 га сільськогосподарських угідь, причому 40%, мають земельні ділянки, що не перевищують 100 га з кількістю працюючих від 1 до 5

чоловік. Натомість, наприклад, агрокомпанія Кернел налічує 510 тис. га угідь, група UkrLandFarming – 475 тис. га, ПАТ «Миронівський хлібопродукт» – 370 тис. га [14].

Таблиця 1

Структура (рівень концентрації) найманих працівників у суб'єктів великого підприємництва за видами економічної діяльності у 2021 році

Сфера економіки	Кількість найманих працівників у великих суб'єктів господарювання у % від їх загальної кількості
Усього	22,7
Сільське господарство, лісове господарство та рибне	8,3
Промисловість	34,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	67,1
Переробна промисловість	25
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	62,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	20,1
Будівництво	7,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	23,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	51,9
Тимчасове розміщування й організація харчування*	3,5
Інформація та телекомунікації	15,8
Фінансова та страхова діяльність	24,6
Операції з нерухомим майном**	1,2
Професійна, наукова та технічна діяльність**	4,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування***	2,2
Освіта	-
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,7
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок****	8,6
Надання інших видів послуг	-

* станом на 2010 р. ** станом на 2013 р. *** станом на 2014 р. **** станом на 2015

Джерело: [12]

Відповідно для входження в євроспільноту щонайменше нашим агровиробникам потрібно розукрупнюватися.

Також в зарубіжних масмедіа можна почути думку й про існування

«прихованих причин» недовіри до вітчизняного бізнесу, пов'язаних з непрозорістю процедур ведення українського бізнесу, зокрема й щодо легалізації найманої праці на підприємствах. А тому вітчизняним політикам варто вже сьогодні проводити роботу як щодо виходу з «тіні», так і активізувати діяльність щодо розукрупнення бізнесу переважно сільськогосподарського типу, що має знизити «градус напруги» з боку європейських фермерів.

Натомість серйозним управлінським викликом для українських підприємств може стати міграція населення й «імпорт» трудових ресурсів до країн ЄС. Особливо гострою ця проблема є сьогодні, коли через війну згідно з даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) станом на липень 2022 року з України виїхало 9 567 033 осіб, а на Транскордонні переміщення, які можуть носити маятниковий характер, й не можуть вважатись підтвердженням стійкого повернення припадало ще 3 793 403 особи, й це при тому, що станом на початок 2022 року в Україні за офіційними оцінками проживало всього 34,5 млн громадян [15].

Одне з рішень даної проблеми, на думку О. Буряченка [15], лежить в площині створення спеціальних інституцій щодо повернення етнічної діаспори до України на зразок того як це робили Ізраїль, Ірландія, Вірменія чи Азербайджан.

Проте, на думку авторів дослідження, саме створення урядової установи на зразок Офісу головного уповноваженого у справах діаспори в Вірменії, або Державного комітету роботи з діаспорою в Азербайджані, чи Міністерства у справах Єрусалиму та діаспори в Ізраїлі не допоможе повернути населення в частково зруйновану країну з перспективою продовження воєнного конфлікту.

Натомість деякі з успішних світових прикладів вирішення міграційних криз включають програми переселення, інтеграції на ринок праці та в суспільство біженців, що було успішно реалізовано в Канаді, Австралії, Німеччині, Франції, Швеції чи США. А тому й наша країна повинна

щонайменше скористатися досвідом цих країн, проте буде змушена залучати трудовий потенціал з ще менш розвинутих країн, ніж наша Україна, або ж має створити свій унікальний досвід вирішення даної проблеми.

Зважаючи на загальну динаміку й фактичний в 2021 році рівень кількості біженців в світі, які знайшли собі притулок в інших країнах (а це близько 27,12 млн. осіб (рис. 3)), та за умови грамотної політики управління в даній сфері діяльності часткове вирішення проблеми майбутнього кадрового «голоду» в країні теоретично можливе. Проте для цього потрібно прикладати певних зусиль, оскільки в 2021 році забажали знайти прихисток в невоючій Україні всього 2382 особи [16]). Але й активізація даного фактору, на нашу думку, не компенсує всіх втрат кадрового потенціалу.

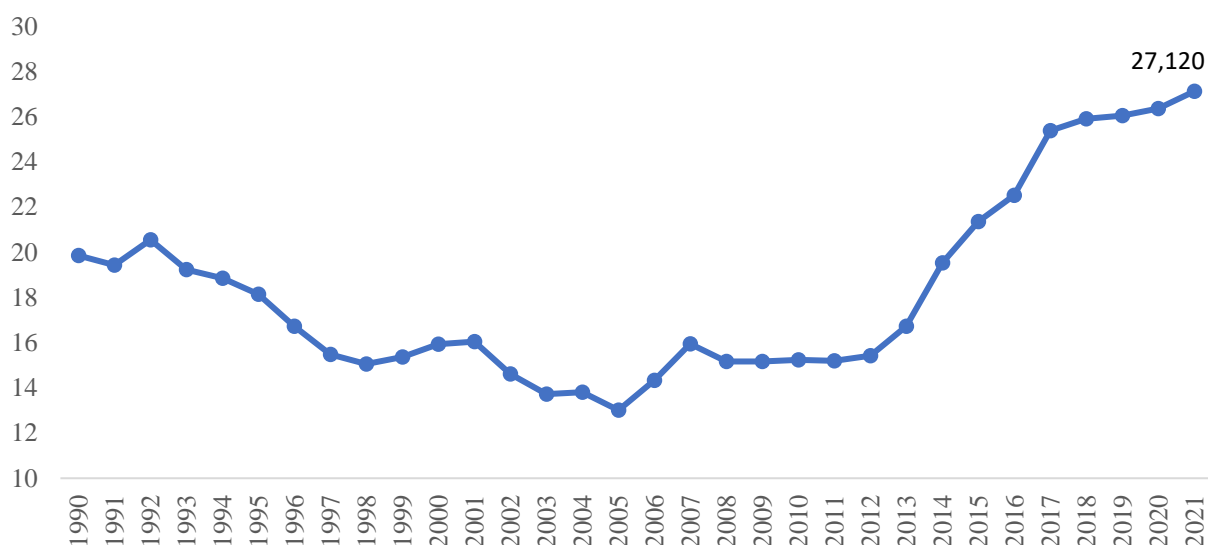

Рис. 3. Динаміка кількості біженців за країною або територією надання притулку за даними Світового банку, млн. осіб [16]

Тому варто згадати, що сьогодні одним з немаловажних факторів відтоку населення з України стає так звана «навчальна міграція». По закінченню школи, випускники виїжджають з країни, щоб поступити в навчальні заклади інших

країн, цим самим знижуючи трудовий потенціал України. І тому, незважаючи на високу ймовірність непопулярності такого рішення серед населення, можливо варто передбачити певні механізми «залишення в країні» цих громадян, наприклад, шляхом передбачення необхідності компенсації за умови еміграції з країни вартості отриманої середньої освіти чи внесення компенсаторного «депозиту» на час навчання як гарантії повернення здобувача освіти до України.

Отже, як бачимо, вирішення соціальних питань, в тому числі пов'язаних з підвищенням рівня якості життя населення, створення умов для розвитку людського капіталу в майбутньому стануть основними тими управлінськими рішеннями, які мають допомогти Україні зберегти стабільність населення та демографічну ситуацію в країні в умовах її входження до ЄС. При цьому двигуном міграційних процесів в нашій країні також має стати підвищена підприємницька активність, схильність до економічних ризиків і новацій, які мають активно толеруватися в українському суспільстві.

Також необхідно відмітити, що у зв'язку з євроінтеграційними процесами в Україні економічна система країни має активізувати процеси реформування системи управління бізнесом на умовах транскордонного характеру майбутніх економічних відносин, що в умовах воєнних дій в країні дуже складно. Свідченням цього є скорочення за дванадцять місяців війни (з лютого 2022 року до лютого 2023 року) обсягу вітчизняного експорту на 6459,4 млн. дол. США або 42,8%.

Проте й в довоєнний період експортно-імпортна діяльність у взаємовідносинах з країнами ЄС реалізувалась не на користь України (табл. 2).

Як видно з табл. 2 починаючи з 2004 року між Україною та країнами ЄС постійно утворювалось негативне сальдо зовнішньої діяльності, що до цього часу створювало значний тиск на курсову ситуацію в нашій країні, а в перспективі інтеграційних процесів може спричинити проблеми щодо ефективного функціонування країни в рамках ЄС.

Таким чином, підсумовуючи результати проведеного дослідження необхідно відмітити, що перспектива інтеграції України до складу ЄС ставить перед країною чимало складних управлінських питань. Так від українського бізнесу однозначно вимагатимуть переосмислення корпоративної культури на засадах розуміння місії, цінностей і принципів роботи європейського бізнесу, формування нових стандартів етичної поведінки в роботі зі стейкхолдерами.

Таблиця 2

Динаміка зовнішньої торгівлі України товарами з країнами ЄС

Період	Експорт, млрд. дол. США	Імпорт, млрд. дол. США	Сальдо, млрд. дол. США
2004	11,010	9,547	1,462
2005	10,233	12,192	-1,959
2006	2,088	16,195	-14,107
2007	13,916	22,219	-8,302
2008	18,130	28,868	-10,739
2009	9,499	15,393	-5,893
2010	13,052	19,101	-6,049
2011	17,970	25,753	-7,783
2012	17,081	26,156	-9,075
2013	16,759	27,047	-10,288
2014	17,003	21,069	-4,066
2015	13,015	15,330	-2,315
2016	13,496	17,141	-3,645
2017	17,533	20,799	-3,266
2018	20,150	23,134	-2,984
2019	20,102	24,188	-4,086
2020	17,921	23,108	-5,188
2021	26,777	28,934	-2,157
2022	2,426	2,066	0,359

* за січень місяць

Джерело: [12]

Ще одним серйозним викликом є необхідність заміни самих патернів в сфері управління за рахунок реального переосмислення ролі й особливостей функціонування малого та середнього бізнесу. Незважаючи на формальне усвідомлення значущості МСП для нашої країни й гармонізацію цих питань на рівні нормативно-правових відносин, в окремих секторах економіки, зокрема,

сільському господарстві значна концентрація великого бізнесу може створити супротив щодо входження України до складу ЄС з боку фермерів цього союзу.

Відповідно для входження в євроспільноту щонайменше нашим агровиробникам потрібно вже сьогодні замислюватися над механізмом не формального, а фактичного розукрупнення.

Серйозною проблемою для країни в умовах євроінтеграційних процесів є й втрата трудового потенціалу, в тому числі й за рахунок його «імпорту» до країн ЄС. Тому звертаючись до успішного досвіду вирішення подібних проблем Канадою, Австралією, Німеччиною, Францією, Швецією чи США [17; 18] варто керівництву країни та науковцям замислюватися над імплементацією програм переселення, інтеграції на український ринок праці та в суспільство біженців з менш розвинутих країн, що як показує дослідження статистичних даних Світового банку з цього приводу має реальні шанси на успіх.

Також у зв'язку з необхідністю вирішення проблеми майбутнього кадрового «голоду» варто запровадити заходи й щодо зниження рівня «навчальної міграції», наприклад, за рахунок реалізації таких непопулярних серед населення заходів як передбачення за умови еміграції з країни внесення до бюджету країни фінансових компенсацій вартості отриманої середньої освіти чи внесення компенсаторного «депозиту» на час навчання як гарантії повернення здобувача освіти до України.

Враховуючи незадовільну практику формування негативного сальдо зовнішньої торгівлі України з ЄС керівництво нашої країни вже сьогодні має замислитись над розробкою заходів щодо активізації процесів реформування системи управління бізнесом на умовах транскордонного характеру майбутніх економічних відносин.

Зважаючи на існуючий досвід інтенсифікації експортної діяльності в передових країнах світу керівництву України варто активізувати можливості використання ІКТ для бізнес-транзакцій і транзакцій між бізнесом і споживачем;

продовжити роботу щодо забезпечення інформаційної та кібербезпеки як тригерів розвитку цифровізації економічних відносин; дослідити можливість формування спільного з країнами ЄС єдиного глобального економічного простору ще до закінчення воєнних дій в Україні; підвищити ефективність роботи регуляторного середовища з огляду на створення захисних механізмів функціонування вітчизняного бізнесу; переглянути умови й способи взаємодії з такими географічно близькими країнами-сусідами як Румунія, Угорщина, Словаччина, Болгарія та Молдова, на предмет створення чи активізації існуючих транспортних коридорів тощо.

Використана література

1. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі: Монографія / За редакцією Ареф'євої О. В. К. : ФОП Маслаков, 2018. 364 с.
2. Шайгородський Ю. Глобалізація: неминучість концептуальних змін. Політичний менеджмент. 2012. №3. С. 64-75.
3. Дергачова Г. М., Смольникова В. Д. Вплив євроінтеграції на стратегічний розвиток підприємств. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 22 квітня 2021 р. Київ, 2021. С. 160-161.
4. Як у Європі впроваджують регулювання для бізнесу. URL: <https://gk-press.if.ua/yak-u-yevropi-vprovadzhuut-regulyuvannya-dlya-biznesu/>.
5. Бізнес у ЄС: як українським компаніям підкорити новий ринок. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/5/692220/>.
6. Мінекономіки: ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2%. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&title=Minekonomiki>.
7. Індекс інфляції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2022/>.
8. Зарічна О. В., Зеліч В. В. Етика бізнесу в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Випуск 44 (спецвипуск). С. 36-40.
9. Прохорова В.В. Організаційно-економічне забезпечення розвитку малого підприємництва України. Бізнес Інформ. 2012. С. 132-135.
10. Micro-, small- and medium-sized enterprises: definition and scope. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:n26026>.
11. Господарський кодекс України: від 16 січня 2003 року №436-IV – «Одіссей» Харків. 2003. 248 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436->

15#Text.

12. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Стояненко І.В., Біленко Я.О. Розвиток малого та середнього бізнесу в країнах ЄС. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 997-1001.

14. Рейтинг агрохолдингів за кількістю землі. URL: <https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy>.

15. Буряченко О. Відновлення України через діалог усіх українців світу. Об'єднавшись – зробити неможливе, всупереч усьому! URL: <http://surl.li/gtpnd>

16. Кількість біженців за країною або територією надання притулку. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG>.

17. Самые тяжелые миграционные кризисы в мире за последние годы. URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/11/11/infografika/mir/samye-tyazhelye-migracionnye-krizisy-mire-poslednie-gody>.

18. Чубенко О. Трудова міграція: світові стандарти і практики. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/11/15/679762>.

References

1. Stiiki rozvytok pidpryiemstv u mizhnarodnomu ekonomichnomu prostori: Monohrafiia / Za redaktsiieiu Arefievoi O. V. K. : FOP Maslakov, 2018. 364 s.

2. Shaihorodskyi Yu. Hlobalizatsiia: nemynuchist kontseptualnykh zmin. Politychnyi menedzhment. 2012. №3. S. 64-75.

3. Derhachova H. M., Smolnykova V. D. Vplyv yevrointehratsii na stratehichnyi rozvytok pidpryiemstv. Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy: materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 22 kvitnia 2021 r. Kyiv, 2021. S. 160–161.

4. Yak u Yevropi vprovadzhuut rehuliuвання dlia biznesu. URL: <https://gkpress.if.ua/yak-u-yevropi-vprovadzhuyut-regulyuvannya-dlya-biznesu/>

5. Biznes u YeS: yak ukrainskym kompaniiam pidkoryty novyi rynek. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/5/692220/>

6. Minekonomiky: VVP za pidsumkom 2022 roku vpav na 29,2%. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&title=Minekonomiki>

7. Indeks inflatsii. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2022/>

8. Zarichna O. V., Zelich V. V. Etyka biznesu v umovakh yevrointehratsii. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. 2022. Vypusk 44 (spetsvypusk). S. 36-40.

9. Prokhorova V.V. Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia rozvytku maloho pidpryiemnytstva Ukrainy. Biznes Inform. 2012. S. 132-135.

10. Micro-, small- and medium-sized enterprises: definition and scope. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-ontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:n26026>

&isLegisum=true

11. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: vid 16 sichnia 2003 roku №436-IV – «Odissei» Kharkiv. 2003. 248 s. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiinyi sait URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Stoianenko I.V., Bilenko Ya.O. Rozvytok maloho ta serednoho biznesu v krainakh YeS. Molodyi vchenyi. 2018. № 1(53). S. 997-1001.

14. Reitynh ahrokhodyniv za kilkistiu zemli. URL: <https://tripoli.land.ua/agrokholdingi-ukrainy>.

15. Buriachenko O. Vidnovlennia Ukrainy cherez dialoh usikh ukrainsiv svitu. Obiednavshys – zrobyty nemozhlyve, vsuperech usomu! URL: <http://surl.li/gtpnd>.

16. Kilkist bizhentsiv za krainoiu abo terytoriiieu nadannia prytulku. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG>.

17. Samyie tyazhelyie migratsionnyie krizisyi v mire za poslednie godyi. URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/11/11/infografika/mir/samyie-tyazhelye-migracionnye-krizisy-mire-poslednie-gody>

18. Chubenko O. Trudova mihratsiia: svitovi standarty i praktyky. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/11/15/679762>

Viktoriia Vl. Prokhorova

Doctor of Economics, Professor,
The Head of Economics and Management Department,
Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Ruslan An. Chemchykalenko,

Ph.D in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Economics and Management Department,
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Kharkiv, Ukraine

Heorhii S. Pikula,

an applicant of the 1st year of the third (educational and scientific) level of higher
education,
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Kharkiv, Ukraine

**BUSINESS MANAGEMENT AS A DOMINANT DEVELOPMENT OF THE
UKRAINE'S ECONOMY IN TRENDS OF EUROPEAN INTEGRATION**

Annotation: The study says that in the context of the revival of European integration processes in Ukraine, there is a need to change the management of the

country, including in the field of business management. The issues of adapting the management system of domestic business have become especially relevant since our country received the status of a candidate for EU membership.

The purpose of this study is the problem of rethinking the challenges associated with the peculiarities of managerial activity in the trends of European integration on the basis of an integrated multi-vector approach.

The paper proves that the current transformation of managerial activity in accordance with the conditions of the European community is preceded by rather unfavorable prerequisites, primarily related to military operations in the country, which are reflected in the indicators of GDP decline, exacerbation of inflationary processes, devaluation of the hryvnia, etc.

It has been established that a serious challenge for the integration of domestic business in the EU is the need to replace patterns in the field of management, in particular, regarding the role and importance of small and medium-sized businesses. The paper proves the formal harmonization of business classification requirements with distribution into large, medium and small. With the use of statistical information, the problems of Ukraine's accession to the EU due to the facts of excessive concentration of large agribusiness are substantiated.

The presence and substantiation of the high level of threat to the Ukrainian economy due to the loss of labor potential, including due to its «import» to the EU countries due to the war in Ukraine, has been proved.

The unwillingness to reform the business management system on the basis of the cross-border nature of future economic relations with the EU is determined.

The authors give recommendations on the procedure for solving problems with excessive concentration of business in the agricultural sector. Measures are proposed to solve the problem of loss of labor potential, including through the implementation of resettlement programs, integration into the Ukrainian labor market and into the society of refugees from less developed countries. Justified measures to minimize «educational migration».

Key words: management, eurointegration, business, small business, import of labor potential, cross-border nature of the economy.